

Datum: 2026-06-12

Diarienummer: S2026/00444

Till

Socialdepartementet

Från

Intressegruppen för assistansberättigade (IfA)

Remissvar över Ds 2026:4 En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan

IfA är en nationell organisation för assistansberättigade som arbetar med att förbättra den personliga assistansen. IfA bildades 1994 och har sedan dess arbetat med påverkansarbete, medlemsstöd, information och utbildning för den personliga assistansen.

Härmed vill Intressegruppen för Assistansberättigade (IfA) avge följande remissvar.

Inställning

Intressegruppen för Assistansberättigade (IfA) avstyrker förslagen i Ds 2026:4.

Sammanfattning synpunkter

- IfA bedömer att förslagen innebär en principiellt olämplig sammanblandning av Försäkringskassans roller som rättighetsprövande och utbetalande myndighet, å ena sidan, och brottsbekämpande aktör, å andra sidan.
- För personer som är beroende av assistansersättning för att kunna leva som andra riskerar detta att förändra relationen till myndigheten i grunden. Den myndighet som ska pröva rätten till stöd måste kunna mötas med öppenhet och förtroende, inte med rädsla för att samtidigt bli föremål för ett kontroll- och misstankeperspektiv.
- Även om syftet att bekämpa bidragsbrott är legitimt anser IfA att nackdelarna för rättssäkerhet, integritet och tillit överväger de fördelar som utredningen beskriver. Brottsbekämpning bör även fortsättningsvis hanteras av befintliga brottsbekämpande myndigheter.

IfA

Stridsvagnsvägen 8 A
291 39 Kristianstad

044 – 12 00 80

www.intressegruppen.info
info@intressegruppen.info

Synpunkter

Härmed vill IfA framföra följande synpunkter angående förslagen.

2.3 Försäkringskassan får en ny brottsbekämpande uppgift

IfA avstyrker förslaget att ge Försäkringskassan ett nytt brottsbekämpande uppdrag. Försäkringskassan fattar redan i dag beslut som har avgörande betydelse för människors vardag, försörjning och trygghet. För den som ansöker om eller lever med assistansersättning handlar kontakten med myndigheten inte bara om administration, utan om möjligheten att få vardagen att fungera, att kunna arbeta, studera, bilda familj, delta i samhällslivet och leva som andra. När samma myndighet samtidigt ges ett brottsbekämpande uppdrag uppstår enligt IfA en grundläggande rollkonflikt.

Utredningen utgår från att verksamheten ska bedrivas avskilt från Försäkringskassans övriga verksamhet. IfA anser dock att ett organisatoriskt åtskiljande inte undanröjer den principiella invändningen. För den enskilde är det fortfarande samma myndighet som både avgör rätten till stöd och samtidigt förväntas agera brottsbekämpande. Det riskerar att flytta tyngdpunkten i myndighetskontakten från rättighet och stöd till kontroll och misstanke. En sådan utveckling är särskilt allvarlig för personer som redan är starkt beroende av återkommande kontakter med myndigheten.

3.6 Försäkringskassans befogenhet att hantera tvångsmedel

IfA avstyrker förslagen om att ge Försäkringskassan befogenhet att verkställa vissa tvångsmedel, såsom beslag, genomsökning på distans och kroppsbesiktning genom prov för dna-analys. Även om utredningen begränsar befogenheterna till situationer där våld mot person inte behöver användas, innebär förslagen ett tydligt skifte i myndighetens karaktär och maktutövning.

IfA anser att dessa åtgärder bör förbehållas myndigheter vars kärnuppdrag är brottsbekämpning och där rättssäkerhetsgarantier, utbildning, intern kontroll och institutionell kultur är anpassade till sådan verksamhet. I en rättighetsprövande myndighet riskerar motsvarande befogenheter att förstärka upplevelsen av misstänkliggörande och leda till en ytterligare distansering mellan myndigheten och de personer den är satt att betjäna.

3.7 Försäkringskassan ska bedriva underrättelseverksamhet och arbeta brottsförebyggande

IfA avstyrker förslaget att Försäkringskassan ska bedriva underrättelseverksamhet. Underrättelseverksamhet är till sin natur framåtblickande och bygger på insamling, bearbetning och analys av information i syfte att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet. Att lägga en sådan uppgift på Försäkringskassan innebär att myndighetens arbete i ökad utsträckning kommer att präglas av kontroll- och misstankeperspektiv.

IfA anser att detta är särskilt problematiskt inom områden där myndighetens beslut redan i dag uppfattas som starkt ingripande. För många assistansberättigade och deras familjer är kontakten med Försäkringskassan redan förknippad med oro, utsatthet och ett stort beroende av att myndigheten gör korrekta och rättssäkra bedömningar. Ett brottsbekämpande och underrättelseinriktat uppdrag riskerar att förstärka denna oro ytterligare. Det kan leda till att människor blir mindre öppna i kontakten med myndigheten, vilket i sin tur försämrar förutsättningarna för både förtroendefullt bemötande och materiellt riktiga beslut.

3.8 Informationsutbyte mellan den brottsbekämpande verksamheten och verksamheterna som avser förmåner och stöd

IfA är kritiskt till den långtgående ordning för informationsutbyte som föreslås mellan Försäkringskassans brottsbekämpande verksamhet och myndighetens verksamhet avseende förmåner och stöd samt mellan Försäkringskassan och andra myndigheter och aktörer. Även om utredningen föreslår vissa begränsningar och sekretessregler innebär förslagen i praktiken en omfattande möjlighet till insamling, behandling och vidareanvändning av uppgifter om enskilda.

IfA bedömer att utredningen inte i tillräcklig grad analyserar hur detta påverkar personer som på grund av omfattande funktionsnedsättningar är beroende av täta myndighetskontakter, återkommande uppgiftslämnande och insyn i mycket privata delar av livet. För den som söker eller har personlig assistans kan uppgifter om hälsa, vardagsrutiner, behov, relationer och hemförhållanden vara helt avgörande i kontakten med myndigheten. Skyddet för den personliga integriteten är därför inte en sidofråga, utan en central del av rättssäkerheten och av respekten för den enskildes människovärde.

7 Informationstillgång och uppgiftsskyldigheter

IfA avstyrker de delar av förslagen som innebär att Försäkringskassan ska få tillgång till uppgifter från bland annat andra brottsbekämpande myndigheter, belastningsregister, misstankeregister, biometriregister, finansiell information samt uppgifter från socialtjänst, hälso- och sjukvård och finansiella företag. Utredningen beskriver detta som en förutsättning för en ändamålsenlig brottsbekämpande verksamhet.

IfA anser emellertid att den sammantagna effekten blir att Försäkringskassan tillförs ett mycket omfattande kontroll- och övervakningskapital som går långt utöver vad som är förenligt med myndighetens traditionella uppdrag. Denna utvidgning riskerar att påverka allmänhetens och de försäkrades förtroende för myndigheten på ett sätt som inte kan anses tillräckligt belyst i promemorian.

9 Integritetsskyddsfrågor

IfA delar inte utredningens slutsats att de integritetsinrång som förslagen medför är tillräckligt väl avvägda. Tvärtom anser IfA att förslagen sammantaget innebär en betydande förskjutning till nackdel för den enskildes skydd för privatliv och personliga förhållanden.

Det gäller särskilt eftersom förslagen omfattar behandling av känsliga personuppgifter, uppgifter om brott, biometriska uppgifter och uppgifter från ett stort antal externa källor. För personer som lever med omfattande funktionsnedsättningar kan sådana uppgifter röra de mest privata delarna av livet: hälsa, kropp, vardag, behov av stöd och förhållanden i hemmet. IfA anser att proportionalitetsbedömningen därför borde ha varit betydligt mer fördjupad och tydligare relaterad till de grupper som i praktiken kommer att beröras mest av Försäkringskassans verksamhet.

12 Konsekvenser

IfA noterar att utredningen själv anger att förtroendet för Försäkringskassan som socialförsäkringsmyndighet kan påverkas av att myndigheten får en brottsbekämpande uppgift samt att en ordning med ytterligare en brottsbekämpande myndighet kan leda till större fragmentering. IfA anser att dessa nackdelar är betydande och att de inte kan betraktas som marginella bieffekter. När tilliten till myndigheten skadas drabbar det inte bara systemet i stort, utan de människor som är beroende av att myndigheten ser dem rätt, lyssnar och fattar beslut som går att förstå och lita på.

Utredningen framhåller möjliga effektivitetsvinster och minskade felaktiga utbetalningar. IfA ifrågasätter inte behovet av att motverka bidragsbrott, men anser att de identifierade fördelarna inte överväger de principiella och praktiska nackdelar som följer av att en rättighetsprövande myndighet ges brottsbekämpande uppgifter. Om befintliga brottsbekämpande myndigheter behöver förstärkas för att bättre kunna hantera bidragsbrott bör det ske inom ramen för deras nuvarande uppdrag.

Särskilt om personlig assistans

IfA vill särskilt framhålla att personlig assistans inte kan behandlas som ett vanligt förmånsslag. Personlig assistans är en jämlikhetsreform och en förutsättning för att människor med omfattande funktionsnedsättningar ska kunna bestämma över sina liv, delta i samhället och leva som andra. När den myndighet som prövar rätten till assistansersättning samtidigt ges ett brottsbekämpande uppdrag riskerar detta att förstärka en redan utbredd känsla av otrygghet, misstänkliggörande och maktlöshet hos dem som behöver insatsen och har rätt till den.

IfA anser därför att förslagen är särskilt olämpliga i förhållande till den del av Försäkringskassans verksamhet som rör assistansberättigade. Ett system som ska bära upp självbestämmande och delaktighet får inte samtidigt byggas om så att det i högre grad präglas av misstanke, övervakning och brottsbekämpande logik.

IfAs ställningstagande

IfA avstyrker förslagen i Ds 2026:4 i sin helhet. IfA anser att brottsbekämpning även fortsättningsvis ska hanteras av befintliga brottsbekämpande myndigheter och att Försäkringskassans uppdrag som rättighetsprövande och utbetalande myndighet inte bör belastas med brottsbekämpande funktioner. För människor som är beroende av socialförsäkringen och av personlig assistans måste myndighetskontakten bygga på rättssäkerhet, tillit och respekt för den enskildes integritet och människovärde.

Intressegruppen för Assistansberättigade (IfA)

Sophie Karlsson
Ordförande

Lilly Key
Verksamhetsansvarig

IfA
Stridsvagnsvägen 8 A
291 39 Kristianstad

044 – 12 00 80

www.intressegruppen.info
info@intressegruppen.info